

СЕКЦІЯ 19

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Керівники секції: полковник О.Л. Грунтківський;
к.психол.н. доцент підполковник Ю.М. Широбоков
Секретар секції: к.пед.н. доцент підполковник О.М. Керницький

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ- ВИХОВАТЕЛІВ, ЯК ВІЙСЬКОВИХ ПРОФЕСІОНАЛІВ

О.Л. Грунтківський¹; Ю.М. Широбоков², к.психол.н., доц.;
В.Д. Кислий², к.психол.н., доц.

¹*Командування Повітряних Сил Збройних Сил України;*

²*Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба*

В умовах реформування виховних структур Збройних Сил України великого значення набувають питання підготовки фахівців до професійної діяльності. Проблеми професійної діяльності фахівців виховної роботи знижують ефективність їх діяльності та мотивацію на подальшу службу. Опитування, яке проводилося в Харківському університеті Повітряних Сил імені Івана Кожедуба в період з 2007 по 2011 роки серед офіцерів-вихователів, які навчалися на курсах підвищення кваліфікації дозволило розділити проблемні питання на групи: До першої групи можна віднести проблеми пов'язані з відношенням командирів до офіцерів-вихователів. Друга група проблем пов'язана з перекладанням всієї відповідальності за якісь негаразди в підрозділі виключно на вихователя. До третьої групи відносяться проблеми пов'язані з неможливістю виконувати всі покладені на офіцера-вихователя обов'язки. Таким чином, сучасний стан підготовки майбутніх офіцерів-вихователів вимагає якісно нових підходів до організації процесу їх підготовки, налагодження і впровадження організаційних, виховних, соціально-психологічних механізмів, які могли б забезпечити виконання завдань за призначенням.

СИСТЕМА ОЦІНКИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

О.М. Ольховий¹, к.н. з фіз.вих. та спорту, доц.; Г.В. Новодерьожкін²

¹*Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба;*

²*Управління фізичної підготовки Центрального управління підготовки та повсякденної діяльності. військ (сил) ЗС України*

Діюча система оцінки курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів, факультетів, навчальних підрозділів та частин (ВВНЗ) з фізичної підготовки передбачає перевірку рівня окремих вправ, що входять до навчальної програми на кожному навчальному занятті з другого семестру навчання. В кінці кожного семестру проводяться заліки з оцінкою та екзамени. Навчання з фізичної підготовки підсумовується державним екзаменом, до змісту якого включаються питання фізичної та методичної підготовленості, передбачені для відповідних військових спеціальностей, де загальна оцінка курсантів командних ВВНЗ, на відміну від некомандних, визначається вагомою перевагою методичної підготовленості над фізичною. Це підтверджує припущення, що підвищення рівня фізичної готовності військовослужбовців Збройних Сил України до виконання службових завдань за професійним призначенням зале-

жить від готовності майбутніх офіцерів до проведення форм фізичної підготовки і забезпечується спрямованою системою оцінки фізичної підготовки курсантів ВВНЗ. Оцінка курсантів некомандних ВВНЗ, сьогоденний розвиток виключно їх фізичної підготовленості, при посередньому рівні теоретичних знань та методичних навичок, свідчить про недостатню відповідність існуючої системи навчання майбутніх офіцерів за навчальною дисципліною "Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт" і наявним рівнем їх готовності до проведення форм фізичної підготовки.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

І.П. Репко, к.пед.н.

Харківський гуманітарно-педагогічний інститут

У сучасному світі все більшого поширення набуває теорія «освіта впродовж усього життя». В вищих навчальних закладах світу в організації самостійної роботи студентів відбувається дуже багато змін, які неможливо ігнорувати. Самостійна робота в новій технології не самоціль, а засіб формування самостійної особистості студента. Якщо головною цінністю ВНЗ визначаємо студента, то й оновлювати технологію навчання треба з позицій інтересів студентів. Вищий смисл організаційної роботи будь-якого викладача – це надання допомоги кожному студентові у створенні умов найбільшого сприяння для вільного розвитку його особистості. Стратегічною метою є підвищення рівня самостійності. Для реалізації особистісних стратегій навчання слід не тільки розробити їх для кожного студента, а й створити відповідне середовище. Важливо чітко визначити складові компоненти такого середовища. Перший компонент навчального середовища – це зміст діяльності студента і технологія його здійснення. Другим елементом навчального середовища є умови, в яких відбувається самостійна діяльність. Третій компонент навчального середовища – режим діяльності. Четвертий – мотиви діяльності, взаємовідносини в групі. Навчальне середовище буде сприятливим для студента, якщо воно найбільшою для даних умов мірою допомагає йому здійснювати самостійну діяльність. Самостійна діяльність розпочинається з визначення її цілей. У нашому випадку ціль самостійної роботи зводилась до оволодіння не тільки знаннями, уміннями і навичками, але і якостями, необхідними для досягнення певного рівня компетентності на визначеному етапі навчання, розвитку ініціативи, саморегуляції, творчого підходу до виконання самостійних робіт, врахування унікальності кожної особистості. У вищій школі при організації самостійної діяльності студентів задача завжди повинна мати характер учбової або наукової проблеми. Матеріал вивчення може бути включеним у структуру учбової і науково-дослідної діяльності студентів. Смисл усієї роботи полягає у створенні такого навчального середовища, яке забезпечує умови для нарощування власного досвіду і розвитку потенційних можливостей студента.

КОЗАЦЬКА ПЕДАГОГІКА ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Г.І. Фінін¹, к.філос.н., доц.; А.В. Чирва², к.психол.н., доц.

¹Харківський гуманітарно-педагогічний інститут;

*²Житомирський військовий інститут імені С.П.Корольова
Національного авіаційного університету*

Класична українська освіта має давні традиції і принципи, які розвинулися й набули нових форм за часів Козацької держави – це відкритість до світу, європейсь-

ка орієнтація, прив'язка до християнських цінностей, ідеї гуманізму, домінанта гуманітарної освіти. В давній Україні була створена унікальна й самобутня вітчизняна освітньо-наукова система, яка увібрала досвід країн Європи, була багатоплановою і багаторівневою, включала початкові, середні школи-колегіуми, спеціальні школи, вищі школи – академії, університети. Вона забезпечила практично повну грамотність населення країни, а також умови для формування і зростання української військової, світської, наукової еліти. Козацька педагогіка сприяє пробудженню в молоді любові до волі і свободи як найголовнішої умови розкриття природних задатків, здібностей кожної особистості, підростаючих поколінь та вихованню готовності мужньо і звитязно захищати Батьківщину. Досвід свідчить, що тільки в конкретних справах, активній інтелектуальній і практичній діяльності молодь зможе успішно розвивати в собі козацьку кмітливість, винахідливість, підприємливість, творчу ініціативність. Національне виховання передбачає формування громадянина як цілісної повноцінної індивідуальності, який високо цінує свою громадянську, національну та особисту гідність, совість і честь. Виховання-це насамперед засвоєння кожною особистістю культури рідного народу, його національного духу, способу життя та історико-культурної спадщини. Все це потребує творчого підходу при практичному перенесенні досягнень минувшини на ґрунт сьогодення.

ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБОВОГО СКЛАДУ МИРОТВОРЧОГО КОНТИНГЕНТУ

В.І. Алещенко¹, к.військ.н., с.н.с.; В.С. Афанасенко², к.психол.н., проф.

¹Національний університет оборони України;

²Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Результативність діяльності миротворчих підрозділів прямо пропорційно залежить від узгодженості роботи командирів, штабів, органів виховної та соціально-психологічної роботи миротворчих контингентів щодо морально-психологічного супроводу виконання завдань. В умовах виконання миротворчих завдань на морально-психологічний стан особового складу миротворчого контингенту впливають такі чинники: складна воєнно-політична обстановка в районі виконання завдань; непередбачене ставлення місцевого населення до особового складу підрозділу; напружений графік бойових чергувань, нарядів, та інших видів діяльності; перебування особового складу у відриві від рідних та близьких, відсутність обов'язкової оплачуваної відпустки; недостатнє інформаційне забезпечення з батьківщини; матеріально-побутові, кліматичні умови життєдіяльності особового складу. Таким чином, психологічні чинники є дієвим механізмом зміни морально-психологічного стану особового складу. Організація та цілеспрямоване проведення морально-психологічного забезпечення в складних умовах дозволяє українським національним контингентам успішно виконувати поставлені завдання.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПЛАНУВАННЯ, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ З ЧИСЛА СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

В.В. Баршніков, к.т.н., доц.; В.И. Караченцев

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Розглянуто шляхи підвищення ефективності планування, організації та проведення підготовки офіцерів запасу з військової підготовки за розділом 1.3 Стрілецька зброя та вогнева підготовка. Результати аналізу організації та проведення підготовки студентів згідно діючого планування говорять про низку недоліків: по перше з

планування: навчання студентів в ВВНЗ тільки у 5, 6 семестрі, але у 7, 8 семестрі не має; недостатня кількість годин для засвоєння навчального матеріалу згідно програм; більше року до проведення навчального збору (НЗ) перерва в навчанні. по друге з організації та проведення навчального збору: на польовому виходу виконання вправ стрільб потребує залучення великої кількості викладачів ВВНЗ та офіцерів військових частин; ефективність удосконалення знань заходів безпеки та практичних навичок при поводженні зі стрілецькою зброєю суттєво знижується. З метою удосконалення планування, організації та проведення підготовки офіцерів запасу пропонується наступне: по перше – уникнути розриву навчання у 7, 8 семестрі; по друге – спланувати додаткових 8 годин практичних занять (підвищення кредиту складає тільки 1,7 % від загального кредиту на Військову підготовку ВВНЗ); по третє – обладнати ВМ – 2 стрілецький тир для тренування та виконання вправ стрільб с пістолету у 8 семестрі замість НЗ.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОФІЦЕРА

Е.П. Дуб, к.іст.н. доц.

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Офіцер вирішує велику кількість завдань, що становить зміст його педагогічної діяльності, який можна поділити на дві складові: керування військово-педагогічним процесом і його безпосередня організація. *Керування військово-педагогічним процесом.* До нього слід віднести: конкретизацію цілей, завдань і змісту навчання та виховання особового складу; організація навчання педагогічної діяльності підлеглих командирів; надання допомоги посадовим особам в організації та проведенні навчальних занять і виховної роботи з підлеглими; контроль за ходом військово-педагогічного процесу. *Організація військово-педагогічного процесу.* Вона включає в себе: планування навчальної та виховної роботи в підрозділі (частині); визначення (вибір) сил і засобів для проведення військово-педагогічного процесу; визначення форм, методів і прийомів педагогічного впливу на особовий склад; узгодження педагогічних впливів на військовослужбовців; підбиття підсумків організації та проведення військово-педагогічного процесу; узагальнення та розповсюдження передового досвіду кращих військових педагогів; коригування військово-педагогічного процесу. Неважко помітити, що все вищезазначене – і керування військово-педагогічним процесом, і його організація – безпосереднім чином пов'язане з провідною роллю військового керівника. І саме така роль визначає зміст його педагогічної діяльності з підготовки висококваліфікованих, відданих своєму народові захисників Батьківщини.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ РЕЙТИНГІВ УЧАСНИКІВ ОСВІТЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

*А.Л. Злотніков, к.психол.н., с.н.с.; Д.П. Приходько, к.психол.н.
Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба*

У підвищенні якості підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) важливим є контроль організації та проведення освітнього процесу, інших напрямів діяльності кафедр і факультетів, які безпосередньо впливають на успішне вирішення завдань, що стоять перед ВВНЗ в умовах реформування військової освіти України. У результаті такого контролю узагальнюється позитивний досвід, виявляються недоліки у діяльності підрозділів ВВНЗ, розроблюються рекомендації по вдосконаленню освітнього процесу та іншим напрямам діяльності, які забез-

печують високу якість підготовки військових фахівців за встановленими спеціальностями і спеціалізаціями. У процесі повсякденного контролю і тематичних перевірок комісіями є можливим проаналізувати діяльність кафедр і факультетів, в основному, тільки з якісного боку. Існуючі методи контролю не забезпечують достатню об'єктивність кількісного оцінювання результатів діяльності науково-педагогічних працівників, командування кафедр і факультетів, курсантів, ад'юнктів і докторантів, не дозволяють використати змагальність у діяльності особового складу в досягненні більш високих результатів. Наукові дослідження, проведені у Харківському університеті Повітряних Сил, показали, що найбільш доцільним методом об'єктивного оцінювання і співставлення результатів діяльності курсантів і науково-педагогічних працівників, кафедр та факультетів є використання рейтингового підходу, який базується на визначенні кількісних результатів їхньої діяльності.

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА ВВНЗ У ФОРМУВАННІ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ

Ю.А. Калагін, к.соц.н., доц.

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Вирішальна роль у навчально-виховному процесі ВВНЗ належить науково-педагогічним працівникам та визначається рівнем їх підготовки. Результати соціологічного дослідження вказують на наявність проблем у реалізації впливу викладачів ВВНЗ на формування та розвиток соціально-професійного потенціалу військовослужбовця. Для рішення проблем підвищення ефективності діяльності необхідно проводити цілеспрямовану роботу з професійної підготовки викладачів, насамперед необхідно поновити відкриття докторантури та ад'юнктури соціально-гуманітарного напрямку. Кадрове забезпечення соціально-гуманітарних кафедр ВВНЗ доцільно здійснювати на основі укомплектування науково-педагогічними працівниками, які мають достатній рівень теоретико-методологічних знань та обов'язковий практичний досвід, з неодмінною періодичною ротацією. Також необхідно ввести в систему підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників стажування у вищих військово-навчальних закладах провідних країн світу.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТІ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ЗА КОНТРАКТОМ

Д.Д. Кальмін, к.іст.н., доц.

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Підготовка майбутніх офіцерів запасу зі студентів цивільних вищих навчальних закладів має низку специфічних особливостей, які не дозволяють певною мірою реалізувати, стосовно цієї категорії студентів, усі навчально-виховні можливості Харківського університету Повітряних Сил. Так, наприклад, 5 з 6 навчальних днів на тиждень студенти проводять у звичайному цивільному середовищі і тільки один день у військово-навчальному закладі, що об'єктивно створює певні труднощі в навчально-виховному процесі. В цивільних навчальних закладах більша частина часу відводиться суто професійній підготовці майбутніх спеціалістів, а формуванню морально-психологічних та патріотичних якостей особистості достатньої уваги, як правило, не приділяється. Таким чином, робота щодо формування у студентів потреби у військово-професійному самовдосконаленні у період між заняттями на факультеті підготовки офіцерів запасу є актуальним завданням викладачів університету. Ос-

новними напрямками цієї роботи є: глибоке роз'яснення мети та завдань військово-професійного самовдосконалення; пропаганда та популяризація позитивного досвіду та досягень у сфері самовдосконалення особистості; ознайомлення з формами та методами роботи самонавчання та самовиховання; організація контролю за ходом та результатами роботи над собою.

РОЛЬ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ МЕТОДИК В ПОБУДОВІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

О.М. Керницький¹, к.пед.н., доц.; І.М. Шалімова², к.пед.н., доц.; М.О. Калайда²

¹Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

²Українська інженерно-педагогічна академія

Загальнонаціональну єдність соціально активних громадян потрібно формувати на основі належної організації громадянського виховання. Воно, у свою чергу, передбачає формування громадянина на основі його політичної, правової, економічної освіченості, а також практичної участі у суспільно значущій діяльності. Слід утверджувати особистісно орієнтовані методики навчання та виховання, стрижень яких - гуманні відносини між усіма учасниками навчально-виховного процесу, що сприяє природному розвитку людини. Такі методики мають ґрунтуватися на новій філософії освіти, на принципах демократизму, дитиноцентризму, особистісного діалогу. У доповіді зазначається, що в ідеалі робота з курсантами та студентами передбачає проєктування індивідуальної траєкторії професійного становлення кожного з них протягом усіх років його навчання. Реалізувати це нині складно, адже бракує сучасних засобів навчання, уніфікованою залишається організація навчального процесу. Передусім необхідно змінити методологію підготовки - формувати майбутнього спеціаліста як особистість здатну до самонавчання, самовиховання, саморозвитку упродовж життя, до прийняття рішень в інтересах особистості та суспільства. Цей процес передбачає створення варіативних навчальних планів і програм, запровадження нової системи контролю оцінювання, стимулювання, нової структури змісту.

ГУМАННІСТЬ ЯК ОСНОВНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Т.О. Кононова¹; О.М. Керницький², к.пед.н., доц.; Д.Д. Кальмін², к.іст.н., доц.

¹Національний технічний університет «ХПІ»;

²Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

На сьогоднішньому етапі розвитку нашого суспільства основною характеристикою професійної спрямованості фахівця є гуманність. Гуманізація суспільного процесу, зумовлена ствердженням ідеї самоцінності особистості, її цілісності та унікальності, постійного прагнення до самовдосконалення, свободи та творчості. У процесі підготовки майбутніх викладачів вищій навчальні заклади мають впроваджувати основні принципи гуманістичної парадигми. Основною умовою формування гуманістичної спрямованості є особистісно-професійне навчання. Підготовку фахівця сучасні дослідники розглядають через розвиток у майбутніх фахівців професійного мислення (С.Максименко, В.Панок), критичності мислення, здібностей до прогнозування, імпровізації, інноваційності (Л.Карамушка, С.Максименко), формування творчого потенціалу особистості майбутнього практика (Ж.Вірна, І.Щук, В.Рибалка), соціальної активності (О.Бондаренко, М.Гуліна), професійної креативності (В.Моляко), професійної компетентності (І.Зязюн, В.Рибалка). У доповіді зазначено, що професійне ста-

новлення вимагає від студента складної напруженої творчої роботи над розвитком власної особистості, подолання себе, вибір одних можливостей і відмова від інших. Майбутній спеціаліст має досягнути, в першу чергу, найвищого рівня розвитку мистецтва жити – особливого вміння і високої майстерності у творчій побудові свого життя, що базується на глибокому знанні життя, розвиненій самосвідомості й оволодінні системою засобів, методів, технологій програмування, конструювання і здійснення життя як індивідуально-особистісного життєвого проекту.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ-ЖІНОК І НЕОБХІДНІСТЬ ЇХ РІШЕННЯ

В.Г. Лазаренко, к.філос.н., доц.

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Сьогодні в Збройних силах України проходять службу майже 20 тисяч жінок-військовослужбовців, що становить 15 відсотків всього особового складу. Серед обставин, що детермінують гостроту соціально-психологічних проблем військовослужбовців-жінок і необхідність їх рішення, можна виділити наступні: поетапне скорочення Збройних Сил, що зачіпає традиційні ніші професійної зайнятості військовослужбовців-жінок; нерозвиненість соціальної інфраструктури у військових гарнізонах і скорочення асигнувань на її розвиток, що загострює сімейно-побутові проблеми і соціальне самопочуття військовослужбовців-жінок; виражений дефіцит посад у військових установах і частинах по наявній базовій освіті дружин військовослужбовців; слабкі перспективи службового росту в порівнянні з військовослужбовцями-чоловіками, обумовлені відсутністю доступу жінок до вищої військової освіти по більшості військових спеціальностей. Окрім проблем фінансових і сімейно-побутових багато військовослужбовців-жінок підтвердили наявність і такої проблеми як сексуальні домагання з боку товаришів по службі, при чому 12% це „торкнулося особисто”. Настав час переглянути гендерну військову політику у військових колективах, приділити особливу увагу створенню для жінок елементарних санітарно-гігієнічних умов на робочих місцях, гендерну культуру офіцерів-керівників і експертизу нормативно-правової бази, що регламентує проходження жінками військової служби.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЛАНУВАННЯ УПРАВЛІННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ

О.В. Кравченко, к.психол.н.

Академія внутрішніх військ МВС України

Процес управління морально-психологічним забезпеченням нерозривно пов'язаний з службово-бойовою діяльністю, тому він починається з отримання професійного завдання і закінчується його виконанням. Як було зазначено вище, увесь цей процес складається з двох основних стадій – *підготовки до управлінського впливу і власне управлінського впливу*. Кожна з них має особливості у змісті й логіці діяльності, завданнях, що вирішуються, формах і методах, силах і засобах, що залучаються. Підготовка до управлінського впливу починається з отримання професійного завдання. Зі з'ясування професійного завдання починається діяльність усіх посадових осіб підрозділу. У період підготовки до управлінського впливу дуже важливо грамотно розподілити наявний час. Для розрахунку часу на організацію морально-психологічного забезпечення необхідно мати такі дані: час отримання завдання, час готовності до його виконання, скільки всього є часу на підготовку, у тому числі світлого й темного (це особливо важливо, коли час на підготовку до виконання завдання обмежений), час

надання пропозицій з морально-психологічного забезпечення, час на формування плануючих документів. Виходячи з цих тимчасових параметрів, визначається перелік основних заходів щодо організації морально-психологічного забезпечення і термін їх здійснення. Кінцевим результатом управлінського впливу на військовослужбовців повинно бути виконання поставлених завдань. Цей результат буде залежати від того, яким чином будуть діяти військовослужбовці. Найважливішою та визначальною умовою діяльності військовослужбовців є їх морально-психологічний стан. Тому дуже важливо, щоб заступник командира по роботі з особовим складом, офіцери відділення виховної роботи уміли оцінювати цей стан і робити висновки про організацію морально-психологічного забезпечення. Практична робота з аналізу й оцінювання соціально-політичних умов вимагає системного підходу, оскільки морально-психологічний стан військовослужбовців формується під впливом цілої сукупності зовнішніх чинників. Вони є різними за рівнями прояву, сферами діяльності, мірою впливу на військовослужбовців, тому дуже важливо згрупувати ці чинники. Підходи тут можуть бути найрізноманітнішими. Таким чином оволодіння заступниками командирів підрозділів по роботі з особовим складом, офіцерами відділення виховної роботи методикою аналізу й оцінки соціально-політичних і морально-психологічних умов службово-бойової діяльності дозволить об'єктивно вивчати об'єкт впливу, а значить, і ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення.

ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ ТА ПРОЯВІВ АДДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ КОМБАТАНТІВ

*В.І. Пасічник, к.психол.н., доц.; І.І. Лінатов, к.психол.н., проф.
Академія внутрішніх військ МВС України*

Вивчення бойового досвіду участі військовослужбовців різних країн у сучасних збройних конфліктах, локальних війнах та антитерористичних операціях свідчить про актуальність глибокого дослідження проблеми росту аддиктивної поведінки серед комбатантів. Аналіз опублікованих даних дозволяє стверджувати, що аддиктивна поведінка й наркологічна патологія у військовослужбовців, які приймали в них участь, разом узяті у структурі психічних розладів посіли друге місце після психогенії. Так, під час війни в Кореї й В'єтнамі від 30 до 45 % американських військовослужбовців приймали наркотики або зловживали алкоголем. Багато хто згодом ставали залежними від них. На думку ряду авторів, вживання психоактивних речовин дозволяло комбатантам тимчасово впоратися з психологічними проблемами. Нині доведено, що аддиктивна поведінка є вторинною стосовно стресового розладу й до певного моменту виконує захисно-приспосовальну функцію, блокуючи на певний час поглиблення стресової симптоматики, попереджаючи запуск більш важких процесів. Аддиктивні розлади, що формуються в умовах бойових дій, у значній частині випадків мають виразну стресогенну природу. Інтенсивний вплив бойової обстановки приводить до розвитку цих порушень у осіб з підвищеною стресовразливістю. У більшості випадків формуванню аддиктивних розладів сприяла не стільки тривалість стресів, скільки їх дестабілізуючий вплив на осіб з недостатністю захисних механізмів у період їхньої адаптації до умов служби. Для іншої частини військовослужбовців, навпроти, більш патогенним виявився пролонгований стресовий розлад. Більшість військовослужбовців по-різному відзначали почуття постійної напруги, що не залишало їх навіть у періоди, вільні від бойових дій. Почасти такого роду психогенні переживання були причиною для епізодичного або систематичного прийому наркотичних засобів або алкоголю. Діючи з різною інтенсивністю протягом усього періоду служби, постійна пси-

хотравматизація при взаємодії з юнацькими пластичними особистісними структурами привела до зміни життєвих цінностей, до появи інших (порівняно з «двоєнною особистістю») установок, що в сукупності сприяло виробленню індивідуального способу адаптації до екстремальної ситуації, при якому вживання алкоголю й наркотиків (епізодичного характеру) розглядалося як природна форма поведінки в таких умовах. Необхідно попереджувати такі зміни, зневажа ними може привести до незворотних наслідків, викликати серйозні захворювання. Вивчення досвіду локальних війн спонукає до більш масованого зосередження зусиль на підвищенні ефективності роботи психологів, психіатрів і наркологів серед комбатантів.

ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ СИНДРОМУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ОСОБИСТОСТІ У ПРОФЕСІЙНИЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Т.М. Мацевко, к.психол.н.; О.Л. Ганеєва, к.істор.н.

Академія сухопутних військ

В основу визначення змісту терміну “емоційне вигорання особистості” покладено підхід Х.Дж. Фрейденбергера, запропонований у 1974 році. “Емоційне вигорання” (англ. – burnout) – це особливий психічний стан здорових людей, що знаходяться в інтенсивному спілкуванні із психологічно важким контингентом людей, в атмосфері надмірного емоційного навантаження. Дещо пізніше до категорії було включено медичних працівників, педагогів, фахівців структурних підрозділів МНС України та військовослужбовців. Синдром емоційного вигорання також розглядається в якості механізму психологічного захисту у формі повного або часткового виключення емоцій у відповідь на вибрані психотравмуючі дії. Дослідники виділяють три основні чинники, що відіграють істотну роль у формуванні синдрому емоційного вигорання у професійній діяльності: особистий, рольовий та організаційний. В.В.Бойком запропоновано тримірну модель синдрому, компонентами якої є напруження, резистенція та виснаження. Виділяють ряд зовнішніх і внутрішніх чинників та передумов, які провокують емоційне вигорання. До зовнішніх чинників відносять: рівень матеріального середовища, зміст роботи і соціально-психологічні умови діяльності. До внутрішніх чинників, що обумовлюють емоційне вигорання відносять наступні чинники: схильність до емоційної ригідності; інтенсивна інтеріоризація (сприйняття і переживання) обставин професійної діяльності, слабка мотивація емоційної віддачі в професійній діяльності.

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО СПОСОБУ КОМПЛЕКТУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

О.І. Попович, к.істор.н.

Науковий центр Сухопутних військ Академії сухопутних військ

Разом із перекомплектуванням, технічною модернізацією збройних сил відбуваються також прогресивні зміни у процесі розвитку і вдосконалення системи фізичної підготовки військ. Стрижневим концептуальним положенням системи фізичної підготовки є наступне: функціонування системи фізичної підготовки має забезпечувати фізичну і психічну готовність військовослужбовців до навчально-бойової діяльності. Загальна концепція системи фізичної підготовки військ передбачає не тільки прикладну спрямованість і характер змісту фізичної підготовки, а й повинна забезпечувати високий рівень культурного, духовного розвитку, зміцнення здоров'я та покращення фізичного розвитку військовослужбовців. На сучасному етапі рефо-

рмування збройних сил більш гостро стає питання організації фізичної підготовки. Рівень фізичної підготовленості буде залежати від самого військовослужбовця, що значно підвищує його відповідальність. У той же час керівництво частини має створити відповідні умови для ефективної самопідготовки військовослужбовців. Все це вимагає розроблення нових підходів як до організації фізичної підготовки, так і до системи контролю стану і рівня фізичної підготовленості. Для цього необхідно враховувати досвід організації фізичної підготовки армій провідних країн світу, де перехід на контрактний спосіб комплектування вже завершився.

РУКОПАШНИЙ БІЙ У ПС ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Ф.І. Попов, к.пед.н., доц.; Р.В. Куцєвол

Харківський Університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Проведений аналіз основних документів, настанов, положень, інструкцій, методичних розробок та альбомів, які регламентують систему рукопашної підготовки військовослужбовців повітряних сил, сил протиповітряної оборони та керівних документів колишнього Радянського Союзу та країн соціалістичного табору в попередніх настановах (1938-1987р.р.) і теперішній настанові (НФП-2009) показує, що вони в основному були позитивними і тому повинні в майбутньому бути збережені та розвинені у системі рукопашної підготовки військовослужбовців ПС ЗС України. В ході досліджень у системі рукопашної підготовки було визначено: загальні та спеціальні завдання для військовослужбовців ПС ЗС України, обґрунтовано особливості засобів та методів, визначено навчальний час необхідний для оволодіння необхідними знаннями, уміннями та навичками, уточнено перелік та зміст основних вправ, прийомів та комплексів які доцільно включати до навчальної програми, визначено кількість та зміст основних вправ, прийомів та комплексів для контролю рівня рукопашної підготовленості, обґрунтовано необхідна навчально-матеріальна база та інвентар. Аналіз стану рукопашної підготовки у Повітряних Силах ЗС України вказує на недостатню практичну підготовку спеціалістів з рукопашного бою та на навчально-матеріальну базу, яка не завжди відповідає вимогам, відсутність на сьогоднішній день мотиваційних аспектів та системи заохочень за рівень особистої підготовленості з рукопашної підготовки.

МІСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

В.М. Токарев, к.юр.н., доц.

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

В умовах реформування української державності, будівництва державного і суспільного життя України важливе звернути увагу на вирішення актуальних проблем місцевого самоврядування. У статті наголошується, що організація та діяльність органів місцевого самоврядування здійснюється не тільки внутрішнім правом кожної з держав, а й нормами міжнародного рівня. У зв'язку з цим аналізуються норми «Європейської хартії про місцеве самоврядування», яка була прийнята 15 жовтня 1985 року Європейською Радою у Страсбурзі. У доповіді докладно характеризуються основні принципи побудови та діяльності органів міського самоврядування в Україні, їх співвідношення з системою органів державної влади. Значне місце присвячено вирішенню актуальних питань запровадження міського самоврядування в Україні. Автор пропонує модель організації міського самоврядування, обґрунтовує принципові позиції щодо співвідношення органів міського самоврядування з місцевими структурами державної влади. Таким чином, розглядає різні аспекти міського самоврядування по-

казав, що в конкретних умовах української суспільно-політичної дійсності ця проблема має розв'язуватися комплексно як в теоретичному, так і практичному рівнях. Нормативно-правова база повинна закласти основи подальшого розвитку міського самоврядування, відповідно до принципів демократії та законності, стандартів, закріплених в Європейській хартії місцевого самоврядування 1985 року.

ФОРМИРОВАНИЕ ПЕРСОНАЛЬНОЙ ИНФОРМАЦИОННО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ

В.А. Кирвас¹, к.т.н., доц.; В.В. Кирвас²

¹*Харьковский гуманитарный институт «Народная украинская академия»;*

²*Харьковский университет Воздушных Сил имени Ивана Кожедуба*

Известно, что информационно-образовательная среда (ИОС) – это совокупность средств и систем информационно-коммуникационных технологий (ИКТ), которые содержат учебно-методическую информацию и используются в образовательном процессе. Роль преподавателя как поставщика и одновременно потребителя образовательных услуг может быть реализована с помощью ИОС, формируемой самим преподавателем. Выбор ИКТ для персональной ИОС является сугубо личным делом преподавателя и зависит от его дидактических задач. Но чем богаче ИОС, тем больше образовательных возможностей появляется у педагога. Поэтому по мере его личностного и профессионального развития персональная ИОС должна эволюционировать с учетом новых возможностей ИКТ и появляющихся социальных сервисов. В докладе обсуждаются вопросы использования современных средств ИКТ в составе персональной ИОС преподавателя. Приводится перечень ИКТ и социальных сервисов, которые могут быть применены в образовательном процессе, делается попытка их классификации по дидактическим свойствам, предлагаются отдельные рекомендации по их применению при формировании персональной ИОС преподавателя для решения конкретных образовательных задач. Отмечаются вопросы интеграции информационно-коммуникационных и педагогических технологий в сфере образования, интеграции персональной ИОС преподавателя в единую информационную среду образовательного учреждения.

КРИТЕРІЇ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ОФІЦЕРІВ ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧНОЇ ЛАНКИ УПРАВЛІННЯ

Р.В. Торчевський

Національний університет оборони України

Сучасний стан Збройних сил України та реалії ХХІ століття вимагають якісно нових підходів до навчання та професійної підготовки офіцерського корпусу, організації управлінської діяльності, налагодження та впровадження організаційних, виховних і соціально-психологічних технологій, які могли б забезпечувати виконання завдань їхнього широкомасштабного реформування. Проблема визначення критеріїв розвитку управлінської культури офіцерів полягає у тому, що вона як пізнавальне психічне явище в військово-професійній діяльності недостатньо досліджена. Військові педагоги й психологи у своїх дослідженнях пропонують систему якісних і кількісних критеріїв оцінки підготовленості офіцерів до певного виду діяльності, виходячи з того, що критерії, будучи складними за змістом і структурою, являють собою синтез основних показників сформованих якостей, знань, навичок і вмій. З позицій особистісно-діяльнісного підходу до аналізу особистості офіцера як суб'єкта управлінської діяльності ми виділили ціннісно-мотиваційну, когнітивну,

емоційно-вольову, менеджерську, праксіологічну, контрольно-оцінювальну та суб'єктивну складові. Таким чином, кожен з критеріїв розвитку управлінської культури офіцерів оперативно-тактичної ланки управління є вкрай необхідними в управлінській діяльності офіцера. Слід також відзначити, що вони тісно пов'язані між собою та є інтегральними показниками в його військово-професійній діяльності.

НАВЧАЛЬНО-ПРЕДМЕТНИЙ, ДИДАКТИЧНИЙ, ЗМІСТОВИЙ МОДУЛІ, ЇХНЕ МІСЦЕ В СИСТЕМІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

І.Д. Давидченко

Харківський гуманітарно-педагогічний інститут

Структура модульно-розвивального навчання містить такі модулі: *навчально-предметний, дидактичний, змістовий, міні-модуль*. Навчально-предметний модуль – це сукупність цілісного інтегративного бачення єдиної функціональної системи викладання конкретного предмета в логічно послідовному структуруванні його курсів, розділів, тем. Викладач літератури має уявити й зобразити цілісно ту систему знань, яку він хоче дати студентам протягом 1-2-го курсів. План-схема складається в кількох варіантах, залежно від принципу, покладеного в його основу. Наприклад, концентричні кола, які показують нарощування знань з теорії літератури. Радіуси поділяють кола на підструктури теоретико-літературного знання (художня література як вид мистецтва; ідейно-тематична основа твору; роди й жанри тощо). Дидактичний модуль – це технологічна модель (графічно – схема) завершених функціональних циклів змістових модулів конкретного навчального курсу окремого предмета. Він містить назви періодів, які вивчаються, імена письменників, назви їхніх творів, поняття з теорії літератури, теми позааудиторного читання та літератури рідного краю. Змістовий модуль – концепція викладання розділу, теми. Це – *інтегрована система знань, норм і цінностей з конкретної теми, розділу, яка визначається граф-схемою*. Змістовий модуль – найважливіша ланка системи, що визначає конкретні знання, які має здобути студент. У схемі відображаються складові теми, сформульовані, як проблеми, та методи розв'язання їх. Ви ніби ставите собі запитання й самі ж на нього відповідаєте. Враховуючи, що всього про письменника сказати не можна, треба свідомо вибирати найголовніше.

МІСЦЕ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

А.І. Клеба, Л.П. Четаєва

Харківський гуманітарно-педагогічний інститут

Мета інформатизації освіти полягає в глобальній раціоналізації інтелектуальної діяльності за рахунок використання нових інформаційних технологій, радикального підвищення ефективності і якості підготовки фахівців до рівня, досягнутого в розвинених країнах. До сучасного викладача інформатики в умовах глобальної комунікації і інформатизації висуваються наступні вимоги: володіння фундаментальними знаннями в області інформатики і обчислювальної техніки, володіння телекомунікаційними технологіями, здатність застосовувати наявні знання в своїй майбутній професійній діяльності. Майбутнім вчителям інформатики необхідно орієнтуватися у потоці нових реалій інформаційного миру. WEB технології є одними з найрозвиненіших телекомунікаційних технологій, а Інтернет технології в цілому складають велику частину сучасних інформаційних технологій. Викладачам інформатики необхідне знання механізмів їх функціонування, оскільки це зачіпає значну частину сучасного прикладного

використання інформатики. Знання і використання педагогами телекомунікаційних технологій в своїй професійній діяльності дає наступні переваги: дозволяє підвищити якість учбового процесу; дає широкі можливості для самоосвіти і дистанційного навчання; надає доступ до нових джерел різноманітною за змістом і формам представлення інформації. Користуючись цими можливостями, викладачі можуть ефективніше розподіляти учбовий час, працювати індивідуально зі студентами, організувати їх дослідницьку діяльність та розвивати креативні здібності.

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ УКРАЇНИ І РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ РЕЙТИНГУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Г.М. Фаріна

Харківський коледж будівництва, архітектури та дизайну

У підвищенні якості підготовки фахівців у вищому навчальному закладі І рівня акредитації важливим є контроль організації та проведення освітнього процесу, інших напрямів діяльності циклових комісій і відділень, які безпосередньо впливають на успішне вирішення завдань, що стоять перед ВНЗ в умовах реформування системи вищої освіти України. Існуючі методи контролю не забезпечують достатню об'єктивність кількісного оцінювання результатів діяльності педагогічних працівників, керівництва циклових комісій і відділень, студентів, не дозволяють використовувати змагальність у діяльності колективу в досягненні більш високих результатів. Проведені наукові дослідження, показали, що найбільш доцільним методом об'єктивного оцінювання і співставлення результатів діяльності студентів і педагогічних працівників, циклових комісій та відділень є використання рейтингового підходу, який базується на визначенні кількісних результатів їхньої діяльності. Рейтингування педагогічних працівників, циклових комісій і відділень у ВНЗ І рівня акредитації пропонується здійснювати за такими напрямками, як навчальна, методична, виховна, редакційно-видавнича діяльність та діяльність з удосконалення навчально-матеріальної бази. В основу рейтингування суб'єктів освітньої діяльності пропонується покласти модель та відповідну рейтинг-модель діяльності.

ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІН ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ

Ю.В. Кузь

*Національна академія Державної прикордонної служби України
ім. Богдана Хмельницького*

Модель у навчанні має два аспекти: модель – як зміст, що курсанти повинні засвоїти, і модель - як навчальна дія, засіб навчання. За допомогою моделі вдається звести вивчення від складного до простого, від невидимого й невідчутного до видимого й відчутного, незнайомого до знайомого. Аналіз існуючих визначень поняття "моделювання" дозволяє визначити його двосторонню сутність: 1) метод дослідження об'єктів на їхніх моделях – аналогах певного фрагмента природної або соціальної реальності; 2) побудова й вивчення моделей реально існуючих предметів і явищ і об'єктів. Модель виступає як своєрідний інструмент пізнання, що дослідник поміщає між собою й об'єктом і за допомогою якого вивчає його об'єкт, що цікавить. Іншими словами, процес моделювання включає три основних елементи: суб'єкт (дослідник), об'єкт дослідження, модель, що опосередковує відносини суб'єкта, і пізнаваного об'єкта. Саме ця особливість методу моделювання визначає специфічні форми використання абстракцій,

аналогій, гіпотез, інших категорій і методів пізнання. Виступаючи універсальним методом наукового дослідження, моделювання володіє рядом специфічних особливостей: моделювання дає можливість вивчати процес до його здійснення. Прогнозування наслідків - одна з найважливіших цілей (завдань) моделювання. У доповіді зазначається, що моделювання дозволяє більш цілісно вивчити відповідний процес, тому що з'являється можливість виявити не тільки елементи, але й зв'язку між ними, розглянути освітню ситуацію при підготовці майбутніх офіцерів з різних сторін. Процес, представлений моделлю, виглядає рельєфно, що полегшує теоретичний аналіз, а отже, об'рунтування шляхів його вдосконалювання.

АНАЛІЗ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ КУРСАНТІВ

О.В. Курпрієнко

Науковий центр Сухопутних військ Академії сухопутних військ

Аналіз офіційних документів, результатів наукових досліджень свідчать про те, що кожна четверта молода людина (25%) за станом здоров'я не може бути покликана у лави ЗС, а сьогодні дослідники стверджують, що в Україні вже 60% випускників шкіл і ВУЗів непридатні до військової служби. Показники фізичного розвитку курсантів АСВ (задіяних у нашому дослідженні) статистично не відрізняються від середніх показників студентів окремих регіонів України. Наші курсанти мають дещо менший зріст (177,3 см проти 179,9) але більшу масу (74,3 проти 70,1). Серед показників фізичної підготовленості за тестами НФП і динамометрії дуже мало статистично значимих взаємозв'язків. Тобто високі показники у силових тестах не гарантують високих показників у бігових тестах і навпаки. Навіть серед бігових тестів значимих взаємозв'язків ми не отримали. За стандартною оцінкою максимального споживання кисню курсанти нашої Академії знаходяться на середньому рівні. Якщо вважати, що показник МСК є одним із основних в оцінці фізичного здоров'я людини, то можна перекоонатися, що рівень його у курсантів, які були досліджені, недостатній. Швидкість реакції ССС на навантаження та відновлювання після навантаження більш висока у курсантів старших курсів. Це може свідчити про їх більш високий функціональний стан організму у порівнянні з курсантами молодших курсів. У подальших дослідженнях мають бути визначені особливості психофізіологічних якостей курсантів різних військових спеціальностей.

СКЛАДОВІ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У КУРСАНТІВ ВІЙСЬКОВОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

О.І. Бобикіна¹; Н.О. Олександрова²

¹Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба;

²Українська інженерно-педагогічна академія

В умовах стандартизації освіти, інтеграції загальної професійної і військової освіти особливо зростає актуальність оптимізації процесу виховної роботи майбутніх офіцерів, формування їх готовності до вивчення індивідуально-психологічних особливостей військовослужбовців, урахування цих особливостей у виховній роботі. Складовими елементами моделі виховної роботи у курсантів є: моніторинг соціально-психологічного стану особового складу, якості процесу підготовки; система засобів мотивації курсантів до оволодіння психолого-педагогічною компетентністю, адаптації до умов військового ВНЗ; комплекс умов, чинників, що впливають на ефективність процесу підготовки. Одна з актуальних проблем військової освіти – забезпечення офіцерів додатковими, перш за все, гуманітарними знаннями і уміннями. Актуальним

стає завдання інтеграції сучасної системи військового виховання і системи духовно-етичного виховання, що традиційно склалася в армії, тобто інтеграції сучасного і історичного досвіду. Єдина загальнонародна ідея духовно цементує суспільство і Збройні Сили. З урахуванням виявлених особливостей визначені умови, чинники підвищення ефективності виховної роботи: моніторинг якості організації і проведення виховної роботи; підвищення кваліфікації командного і викладацького складу; своєчасне коректування програм, планів; розробка методичного забезпечення; наявність системи критеріїв, показників, ознак оцінки якості навчально-виховного процесу.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗКРИТТЯ ЗМІСТУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНЖЕНЕРІВ

Т.В. Дніпровська

Кременчуцький державний політехнічний університет імені М. Остроградського

На сьогодні існує низка підходів до розкриття змісту управлінської діяльності, проте його цілісна й узагальнююча характеристика на сьогодні в науці відсутня. У доповіді проаналізовано окремі із них. “Мікроаналіз управлінської діяльності”: як мікрокомпоненти управлінської діяльності аналізуються “дрібні справи” (різноманітні дії керівника, які повторюються) та робочий час керівника. Сутність емпіричного аналізу управлінської діяльності полягає у виділенні й опису більш крупних змістовних “блоків”, насичених специфічно управлінським смислом компонентів діяльності. Діяльнісно-психологічний аналіз передбачає аналіз управлінської діяльності перш за все на рівні дій, операцій та їх цілеспрямованої та системної організації. Проте цей підхід є більш ефективним щодо аналізу простих видів діяльності “суб’єкт-об’єктного” типу. Рольовий підхід базується на тому, що управлінська діяльність керівника відбувається у процесі міжособистісної взаємодії суб’єктів та об’єктів управління, які виконують певні управлінські ролі. В основі дименціонального підходу закладено специфічні функціональні одиниці – “вимірювачі менеджерської поведінки” (“дименсії”). Базовим поняттям нормативного підходу є “нормативно-схвалений спосіб діяльності”, який конкретизується нормативно-розпорядничими, інституціонально закріпленими та юридично оформленими вимогами до цілей, завдань і прерогатив управлінської діяльності керівника (основними посадовими обов’язками). Сутність такого аналізу полягає у встановленні розходження нормативного й індивідуального способів діяльності конкретного інженера або керівника.

ПРО ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З НОВИМ ПОПОВНЕННЯМ ЗБРОЙНИХ СИЛ

В.М. Афонін

Науковий центр Сухопутних військ Академії сухопутних військ

Фізичний стан молоді, яка поповнює склад Збройних Сил України (ЗСУ), погіршується за багатьма показниками, найвагоміші серед яких – здоров’я та фізична підготовленість. Рівень здоров’я, фізичного розвитку, фізичної працездатності та такі якості особистості, як швидкість реакції, швидкість прийняття рішень, зібраність, здатність тривалий час виконувати відповідальну та напружену роботу – становляться найважливішими вимогами до робочої сили в усіх сферах діяльності. Особливо гостро ця проблема стоїть у ЗСУ. Сучасні військові спеціальності ставлять високі вимоги до фізичної підготовленості і емоційної стійкості воїна, а короткий час перебування на службі вимагає, щоб ця підготовка частково здійснювалася у процесі фізичного виховання в закладах освіти. Перехід ЗСУ на службу за контра-

ктом – скорочення чисельності ЗСУ, якісне підвищення видів їх забезпечення – вимагає зміни підходу до військового контингенту. Статистичні дані говорять про наступне: близько 90% випускників шкіл і студентів мають відхилення у стані здоров'я (а це потенційні мобілізаційні ресурси); понад 30% учнів загальноосвітніх шкіл мають край низький рівень фізичної підготовленості і лише 0,8% – високий; рівень фізичної підготовленості молодого поповнення за вимогами Настанови з фізичної підготовки ЗСУ оцінюється, як незадовільний. Сказане вище вимагає розроблення нових підходів до організації фізичної підготовки з новим поповненням Збройних Сил, особливо у період адаптації молоді до служби в армії.

ПЕРЕВІРКА І ОЦІНКА ПІДГОТОВЛЕНОСТІ КУРСАНТІВ

Л.М. Кізлю

Науковий центр Сухопутних військ Академії сухопутних військ

Проблема підготовки, перевірки та оцінки фізичної підготовленості військово-службовців є однією із актуальних в теорії та практиці фізичної підготовки вже не одне століття. Це підтверджується в державних документах: „Програмі реформування та розвитку ЗС України”(2000), Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту (2004) та ін. Критерієм оцінки фізичної підготовленості сьогоденішніх курсантів і військовослужбовців служить батарея тестів із НФП, яка, на думку багатьох вчених має низку негативних характеристик, бо ці тести: не мають достатнього наукового обґрунтування; характеризуються низькою ефективністю і низьким рівнем інформативності; не відображають дійсного рівня здоров'я – основної вимоги до військового контингенту; нормативний підхід суворо регламентує, але не відображає об'єктивного зростання та фізичного удосконалення, що зводить процес фізичної підготовки до «натаскування» на виконання нормативів. Проблема фізичної підготовленості курсантів, як у звичайних умовах, так і при заміні існуючої форми служби на контрактну, не втрачає своєї актуальності, а навпаки – посилюється. Планується розвивати українське військо шляхом збільшення навантаження на стратегічну одиницю – солдата. Треба мати військові підрозділи постійної бойової готовності. Тобто, армія претендує на здорового, добре фізично розвиненого та досконало підготовленого військовослужбовця, який справляється з вимогами сучасної служби. Очевидно, що критеріями оцінки, поряд з показниками фізичного розвитку та фізичної підготовленості, мають бути показники фізичного здоров'я – як однієї з головних ознак професіоналізму.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ

О.В. Морарь

Харківський гуманітарно-педагогічний інститут

Невід'ємною складовою частиною інформатизації освіти є комп'ютеризація як організаційний процес, спрямований на впровадження комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання. Проблему використання в педагогіці нових сучасних комп'ютерних технологій як засобу навчання іноземній мові піднімали у своїх роботах такі автори як П.С.Атаманчук, С.Н. Гончаренко, Н.Л.Сосницька, І.Т. Смушков та ін. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування лексичної компетенції молодших школярів; сучасними тенденціями розвитку комп'ютерних технологій; вимогами до мовних і мовленнєвих навичок учнів; потребою у розробці ефективної методики. В доповіді розглянуті питання стану проблеми формування лекси-

чної компетенції учнів початкових класів на уроках англійської мови, знаходження співвідношення між технічними аспектами та особистісно-орієнтованим підходом, а також роль та місце комп'ютерних навчальних програм у процесі формування лексичної компетенції молодших школярів на уроках англійської мови. Використання на уроках англійської мови комп'ютерних навчальних програм дає змогу учням розвивати свої здібності, збільшує інтерес до вивчення предмету, надає школярам наснагу та одержання задоволення від навчання. Застосування комп'ютерних навчальних програм на уроках англійської мови у початкових класах є дуже ефективним та доцільним засобом навчання, який розвиває лексичну компетенцію та комунікативні здібності учнів. Однак при цьому потрібно уникати нівелювання особистісного підходу у навчанні.

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Л.М. Омельченко

Українська інженерно-педагогічна академія

Сучасне українське суспільство характеризується розривом між існуючою моделлю розвитку людського потенціалу держави та потребами ринкової економіки і демократичного суспільства. Сучасна модель розвитку людського потенціалу не забезпечує необхідних кількісних та якісних характеристик трудових ресурсів. Наразі існує тенденція до депопуляції, старіння, бідності населення, міграції кваліфікованої робочої сили за кордон, деформації у сфері зайнятості, маргіналізації підготовлених фахівців, незадовільних умов праці, відсутності стимулів до професійного розвитку на більшості підприємств, установ, організацій країни. Аналіз наукової літератури дозволив виділити такі проблеми кадрового забезпечення реальних секторів економіки: недосконалість системи формування прогнозу на підготовку фахівців; падіння престижу інженерних спеціальностей у ряді найважливіших й ключових галузях економіки; недостатня якість підготовки фахівців, невідповідність вимогам роботодавців. Перспективним напрямком задоволення потреб як випускників ВНЗ, так і їх замовників є застосування компетентісно орієнтованого підходу до їх підготовки у ВНЗ. Недосконалість інформаційного забезпечення освітньої системи стимує інноваційний процес розвитку національної освіти. У доповіді зазначається, що в умовах формування інформаційного суспільства вища освіта характеризується широким упровадженням інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес. Стрімкий розвиток веб-технологій, можливості комп'ютерної підтримки для різних рівнів і об'єктів наданих освітніх послуг виводять на перший план питання ефективності організації багатоступінчастої інформаційної технології для підтримки навчального процесу.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЕРЕВІРКИ І ОЦІНКИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ

С.С. Федак

Науковий центр Сухопутних військ Академії сухопутних військ

Високий рівень фізичної підготовки забезпечує готовність військовослужбовця до бойової діяльності, до оволодіння зброєю і бойовою технікою та ефективного їх використання, до перенесення фізичних навантажень, нервово-психічних напружень в екстремальних ситуаціях, а також є ефективним засобом навчання і виховання. Бойова готовність військовослужбовців забезпечується багатьма факторами, в тому числі фізичною готовністю. Оцінка підрозділу з фізичної підготовки виставляється з ураху-

ванням наступних критеріїв: – відсоток позитивних оцінок; – співвідношення оцінок «2,3,4,5»; – кількість військовослужбовців, які знаходяться в групі ЛФК; – кількість військовослужбовців, які відсутні на час перевірки. Якщо розглянути рівень фізичної підготовленості військовослужбовців ЗСУ на сьогоднішній день, то ми бачимо що він є не завжди достатнім для виконання завдань у ході бойової діяльності. Результати досліджень свідчать про те, що велика кількість військовослужбовців уникають не лише занять з фізичної підготовки при будь-якій нагоді а і знаходять безліч причин для уникання здачі нормативів ФП. Отже, ми приходимо до висновку, що для вирішення даної проблеми необхідно удосконалити систему контролю за відвідуванням особовим складом занять з фізичної підготовки та запровадити накладання стягнень за відсутність офіцерів без поважних причин на заняттях.

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДІ НА СЛОБОЖАНЩИНІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)

О.А. Циган

Харківський Національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Розвиток будь-якого суспільства відбувається у процесі трансформації та збагачення новими поколіннями успадкованих від попередників соціальних і моральних цінностей, традицій. Тому актуальною проблемою сьогодення є забезпечення духовного та морального розвитку особистості, формування та вдосконалення основних морально-етичних норм, принципів, загальнолюдських цінностей, культури, правил поведінки молоді у системі освіти. Проведений аналіз науково-педагогічної літератури показав, що вітчизняними педагогами досліджуваного періоду були сформульовані та визначені актуальні й для сьогодення педагогічні проблеми, а саме: з'ясування сутності морального-етичного виховання молодшої особистості; виділення провідних якостей морально-вихованої людини; виокремлення методів, форм та напрямів морально-етичного виховання у студентському середовищі. Вивчення історичного досвіду дозволяє спрогнозувати функціонування системи національної освіти в перспективі й уникнути помилок минулого. Період кінця ХІХ – початку ХХ століття у цьому плані становить особливий інтерес, де можна визначити три етапи розвитку питань виховання морально-етичних цінностей студентів, а саме: кінець 70-х – перша половина 80-х рр. ХІХ ст. – етап інтенсивного розвитку питань морального виховання студентів. Перший етап представлений як етап прогресивного розвитку питань морального виховання студентів. Формулювались такі високі вимоги до морально-етичних цінностей особистості, як чесність, дисциплінованість, доброзичливість, громадянськість, милосердя та інші; друга половина 80-х – перша половина 90-х рр. ХІХ ст. – етап жорсткого контролю з боку держави за здійсненням питань морального виховання. Цей етап характеризувався зміною мети та завдань морального виховання студентської молоді; друга половина 90-х рр. ХІХ ст. – початок ХХ ст. – третій етап, який характеризується вдосконаленням питань морального виховання студентства. Він супроводжується суттєвими змінами в системі вищої освіти, забезпеченням свободи думки і слова, використанням традиційних і нових методів морального виховання молоді. Варто підкреслити, що в ході дослідження цієї проблеми були визначені чинники, які заважали плідному розвитку виховання морально-етичних цінностей молоді на Слобожанщині. Практичне значення дослідження полягає в тому, що ці матеріали доцільно використати як підґрунтя для подальших історико-педагогічних досліджень регіонального досвіду.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ГЕШТАЛЬТ-ТЕРАПІЇ В СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Н.С. Ярош

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Особливості повсякденної життєдіяльності курсантів призводять до появи тенденції поділу особистості курсантів на два суб'єкти – воєннослужбовець та цивільна особа. Такий поділ спричиняє негативний вплив на продуктивність діяльності курсантів, на їх подальший розвиток, не надає можливості в майбутньому повністю віддаватися службі на офіцерських посадах. Найбільш ефективним способом корекції подібного стану є використання методів гештальт-терапії. Гештальт-терапія є напрямком психотерапії, який має за мету підвищення свідомості людини, і за рахунок цього досягнення кращого розуміння і прийняття людиною себе, досягнення більшої внутрішньої цілісності. Використання штатними психологами військових навчальних закладів цього психотерапевтичного підходу допоможе спрямувати майбутніх офіцерів на досягнення самоінтеграції й навчить їх направляти свою енергію на розвиток, самоактуалізацію для досягнення максимального результату в службовій діяльності.

КВАЗИПРОФЕСІЙНІ КОМПЛЕКСНІ ЗАВДАННЯ ЯК ОСНОВА БАЗОВОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО КОМПЛЕКСУ СУБ'ЄКТНО-ДІЯЛЬНІСНОГО НАВЧАННЯ КУРСАНТІВ

Н.Б. Арсен'єва

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

У доповіді зазначається, що в інтеграційному блоці розробленої експериментальної методики навчання основам безпеки польотів, курсанти навчалися передавати мовні команди та інформацію про відмови пілотажно-навігаційних приладів та систем вертольота, взаємодіяти з наземними службами, працювати в умовах ліміту часу, складності прийняття рішення та його реалізації. Під час вивчення тем з безпеки польотів у міжнародному повітряному просторі інтеграція технічних знань, знань з безпеки польотів забезпечуються засобами: загальної англійської мови, професійно орієнтованої англійської мови, фразеологією ведення радіообміну (аудиторні тренування); моделюванням проблемних ситуацій та їх вирішенням; формуванням ПВЯ (таких як стресостійкість, нервово-емоційна усталеність, впевненість у власних силах) під час тренажерної підготовки. При моделюванні польотів на останньому, контрольному етапі визначався рівень підготовленості курсантів, тому що саме тут відбувалося суміщення дій з професійної діяльності та технічної англійської мови в різних умовах польоту. Також, закладалися основи професійної надійності, які неможливо формувати при вивченні окремих навчальних дисциплін, бо її формування відбувається при інтеграції визначеного нами змісту матеріалу з безпеки польотів. При цьому були враховані і якість суто професійних дій і виконання специфічних дій з використанням англійської мови. Випереджувальний характер такої організації льотної практики полягає у тому, що вже відбувається інтеграція ЗНУ з спеціальних технічних дисциплін та технічної авіаційної англійської мови з розв'язанням квазіпрофесійних завдань, спрямованих на вирішення проблем безпеки польотів у міжнародному повітряному просторі.

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

А.А. Голота

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Служба у військах в мирний і військовий час висуває високі вимоги до духовних, морально-психологічних і фізичних якостей військовослужбовців. Навіть у епоху високорозвиненої техніки і зброї головна роль належить людині. Найсучасніша зброя не може компенсувати слабкої підготовки військовослужбовців. Найчіткіша організація бойових операцій виявляється малоефективною, якщо особовий склад через свій фізичний і морально-психологічний стан не може брати участь у виконанні бойового завдання. Немає нічого важливішого для бойової готовності, аніж відношення військовослужбовців до свого обов'язку, їх бойовий настрій і поведінка. Хід і кінцевий підсумок виконання бойового завдання будуть багато в чому залежати від морально-психологічного стану особового складу, його здатності переносити труднощі. Кожен військовослужбовець (і офіцер і солдат) повинен свідомо готуватися до виконання бойового завдання, постійно виробляти у себе психологічну стійкість. Вирішення цих завдань забезпечує психологічна підготовка курсантів в період їх навчання у військовому ВНЗ. Ефективність підготовки залежить від ступеня теоретичної розробленості проблеми організації і управління процесом психолого-педагогічної підготовки курсантів, її методичного забезпечення, достатності точності і обґрунтованості практичних розробок шляхів, способів досягнення високого рівня психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів. Головним завданням є розробка і експериментальне доведення ефективності моделі морально-психологічного забезпечення процесу підготовки курсантів, системи критеріїв (показників) оцінки рівня підготовленості курсантів до виховної роботи з особовим складом.

**СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ЛЬОТЧИКІВ
В ПЕРІОД ЛЬОТНОЇ ПІДГОТОВКИ**

В.М. Кирпенко

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

У вирішенні завдань підготовки льотчика основна роль відводиться професійному навчанню. Об'єктивні закономірності сучасних бойових дій свідчать про те, що головним фактором, який надає перевагу є людина, якісно підготовлена фізично та психологічно, яка досконало володіє бойовою технікою та зброєю, стійка до змін природного середовища та довготривалої професійної діяльності. Головною умовою, що забезпечує бойову готовність льотної складу військової авіації є високий рівень загальної та спеціальної фізичної підготовки, яка забезпечує швидке оволодіння авіаційною технікою, ефективно її використання у повітряному бою, стійке перенесення фізичних навантажень і несприятливих факторів професійної діяльності. Вивчення практики льотної підготовки виявило недоліки у професійній підготовці курсантів льотних спеціальностей. Рівень загальної та спеціальної фізичної та психофізіологічної підготовленості курсантів, який забезпечувався існуючими програмами з фізичної підготовки недостатньо відповідає сучасним умовам функціонування підготовки курсантів льотних спеціальностей. Запропонована методика забезпечує більш ефективне використання спеціальної фізичної підготовки курсантів в період льотної підготовки. Впровадження розробленої програми та робочої про-

грами навчальної дисципліни «Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт», з урахуванням специфіки сучасних умов проведення льотної підготовки, наповнення їх змісту новими спеціальними вправами сприятиме оптимізації процесу навчання та підвищенню спеціальної працездатності курсантів.

ЗНАЧЕННЯ ПРЕОДОЛЮЮЧОЇ ПОВЕДІНКИ ДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

І.Г. Григорова

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Останнім часом у психології особливе значення приділяється вивченню преодолуючої поведінки військовослужбовців у напружених ситуаціях. Це поняття використовується для описання поведінки у різноманітних стресових ситуаціях. Подолання розглядається як стабілізуючий фактор, який допомагає військовослужбовцям підтримувати психосоціальну адаптацію під час напружених ситуацій. Психологічне призначення преодолуючої поведінки у тому, щоб найкращим чином адаптувати військовослужбовця до вимог напруженої ситуації через оволодіння, послаблення та пом'якшення цих самих вимог і, таким чином, стресового впливу ситуації. Поняття подолання охоплює широкий спектр професійної діяльності військовослужбовців та включає у себе широкий спектр взаємодії суб'єктів з внутрішніми та зовнішніми умовами, тобто саме тими умовами, які характеризують особливості військової діяльності та специфіку професійної відповідальності військовослужбовців.

ФІЗИЧНІ ВПРАВИ – ОСНОВНИЙ ЗАСІБ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ-ОПЕРАТОРІВ

М.В. Корчагін

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Ретельний аналіз наукових праць дозволив виявити широкий спектр засобів, які чинять позитивний вплив на військово-професійну діяльність фахівців операторського профілю Повітряних Сил Збройних Сил України. Найбільш дієвим засобом фізичної підготовки були і залишаються фізичні вправи, які виконуються при дотриманні гігієнічних умов і активному використанні оздоровчих сил природи. Фізичні вправи, що входять до програм фізичної підготовки за їх призначенням для підготовки військовослужбовців мають загальну та спеціальну (військово-прикладну) спрямованість. В результаті наукових досліджень робочої групи Харківського університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба в Настанову з фізичної підготовки у Збройних Силах України (НФП-2009) для військовослужбовців Повітряних Сил Збройних Сил України включено шість принципово нових спеціальних фізичних вправ та змінено умови виконання двох вже існуючих вправ.